

Blogi: Kiina ja Afrikka – kuinka tärkeitä ne ovat taloudellisesti toisilleen?

Kiinan talous | 01.11.2016 | Riikka Nuutilainen

KIRJOITTAJA

Riikka Nuutilainen
Vanhempi ekonomisti

Kiinan ja Afrikan maiden taloudellinen yhteistyö tiivistyi 2000-luvulla. Kiinan ja Afrikan välinen taloussuhde on kuitenkin monella tavalla epätasainen.

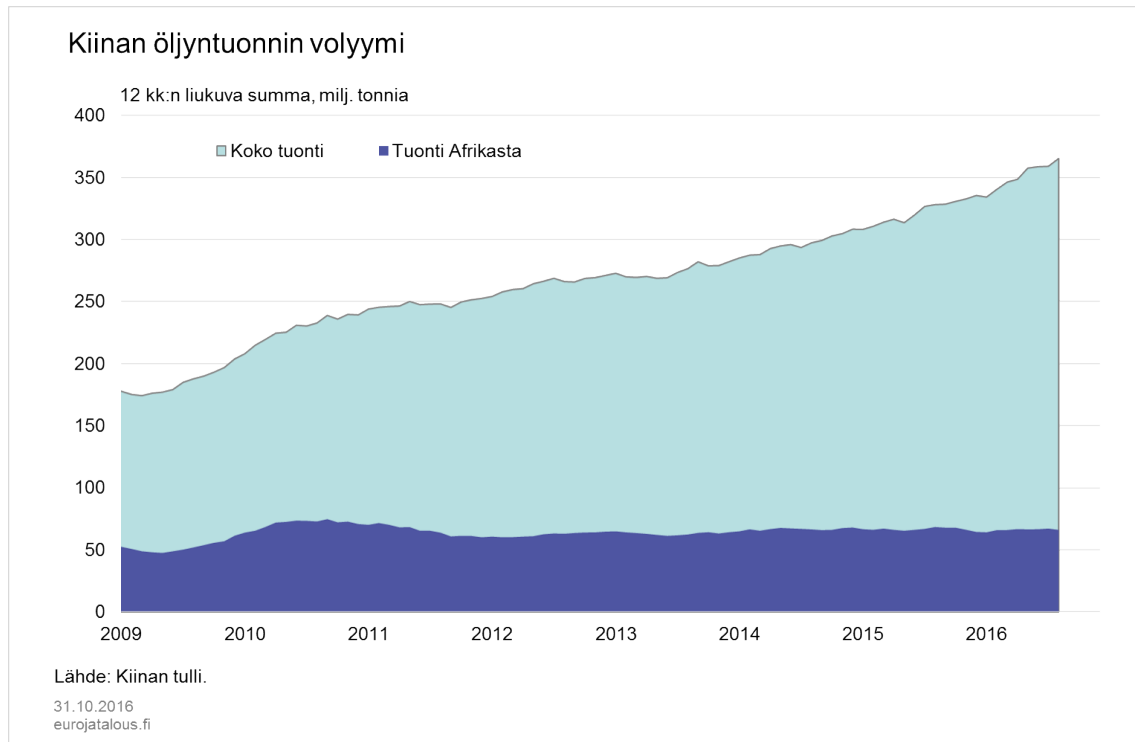

Kiinan ja Afrikan maiden taloudellinen yhteistyö tiivistyi 2000-luvulla, jolloin Kiinan "Afrikan valloitus" nousi usein myös uutisotsikoihin. Tässä kirjoituksessa tarkastellaan taloussuhteiden nykytilaa.

Viime vuosina Afrikan talouskasvu on ollut nopeaa, mutta lähtötaso on hyvin alhainen, ja 54 Afrikan valtion yhteenlaskettu bruttokansantuote on vain 3 % maailmantaloudesta. Lisäksi monia

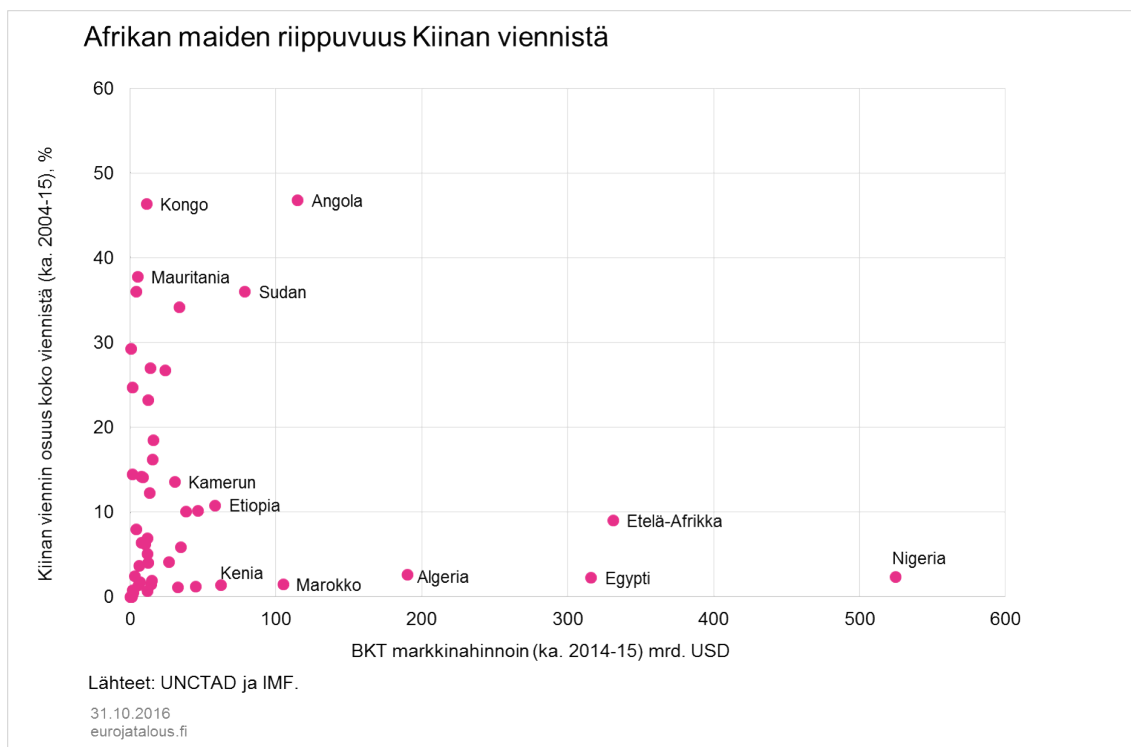
maita kalvavat sisällissodat, korruptio ja köyhyys. Kiina on nopeasti kehittyvä talousjätti, joka on kooltaan 15 % maailmantaloudesta. Tämä merkitsee sitä, että Kiinan ja Afrikan välinen taloussuhde on monella tavalla epätasainen.

Kuvio 1.

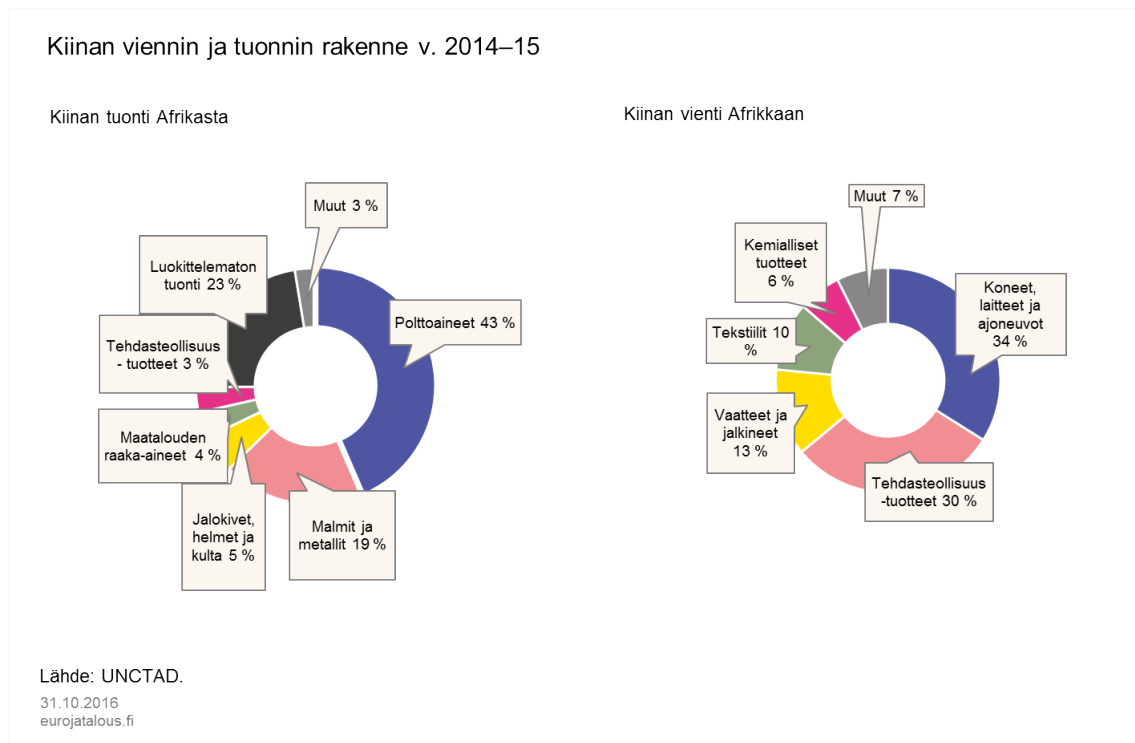
Kiinan ja Afrikan kauppasuhteet perustuvat pitkälti öljyyn ja raaka-aineisiin, joista Kiina tuonti pääosin koostuu (kuvio 1). Kiinan öljyntuonti Afrikasta ei kuitenkaan ole kasvanut samassa suhteessa kokonaistuonnin kanssa (kuvio 2). Afrikan osuus Kiinan öljyntuonnista on laskenut vuoden 2010 kolmanneksesta alle viidennekseen vuonna 2016.¹

Kuvio 2.

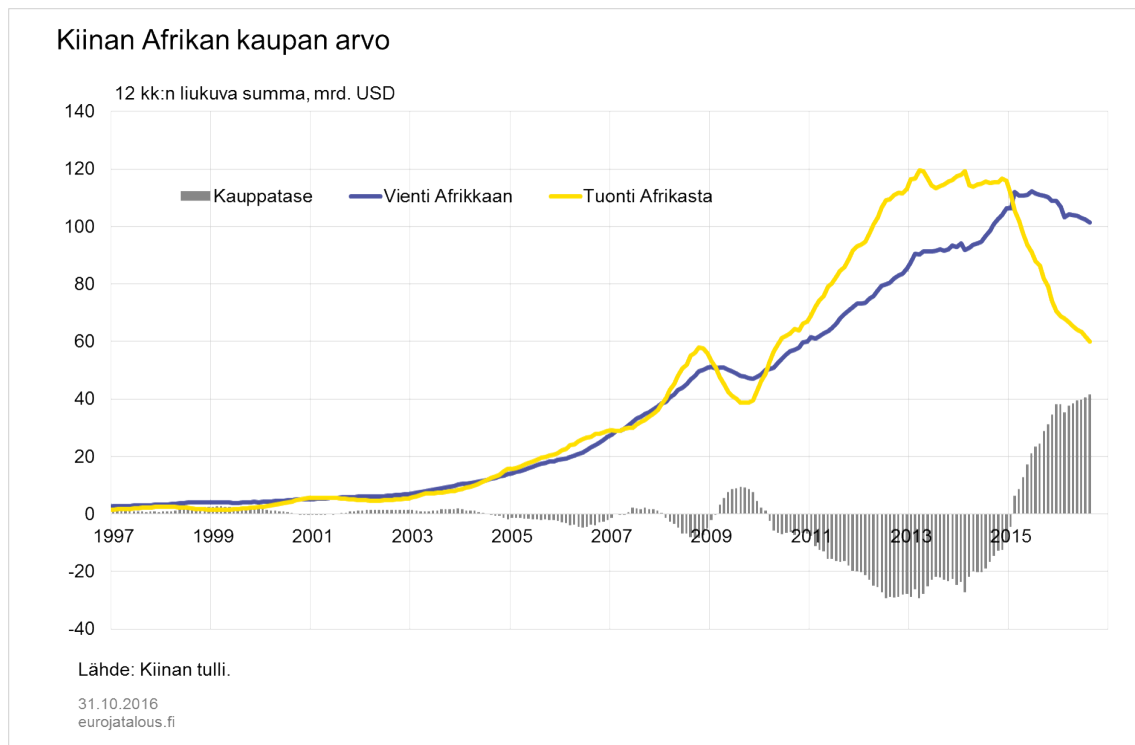
Kiinan koko tavaratuonnista Afrikan osuus on 5 %. Afrikka kokonaisuutena on Kiinalle myös suhteellisen tärkeä vientimarkkina, jonne suuntautuu noin 4 % Kiinan tavaraviennistä. Osuus on samaa luokkaa kuin vienti Etelä-Koreaan ja hieman enemmän kuin Saksaan. Kiinan ja Afrikan välisen tavarakaupan arvo on 20-kertaistunut 2000-luvun alkuun verrattuna (kuvio 3). Tuonnin arvon nopea kasvu vuosina 2011–2013 samoin kuin viimeaikainen lasku on johtunut öljyn ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kehityksestä.

Kuvio 3.

Kokonaisuudessaan Kiina on Afrikan maiden tärkein yksittäinen kauppakumppani noin 15 prosentin osuudella. Kolmannes Afrikan tavarakaupasta käydään EU-maiden kanssa ja noin 15 % muiden Afrikan maiden kesken. Taloudellinen riippuvuus Kiinasta vaihtelee kuitenkin huomattavasti maiden välillä. Jotkin raaka-ainerikkaat maat ovat hyvin riippuvaisia viennistä Kiinaan, kun taas isoimpien maiden ulkomaankaupan riippuvuus Kiinasta on suhteellisen vähäistä (kuvio 4). Afrikan maiden Kiina-tuonnin rakenne on pitkälti samankaltainen kuin maailman muillakin mailla. Koska Kiinasta tuodaan lähinnä kulutustavaroita, eniten tuovat Afrikan maat ovat maanosan suurimpia ja rikkaimpia talouksia.

Kuvio 4.

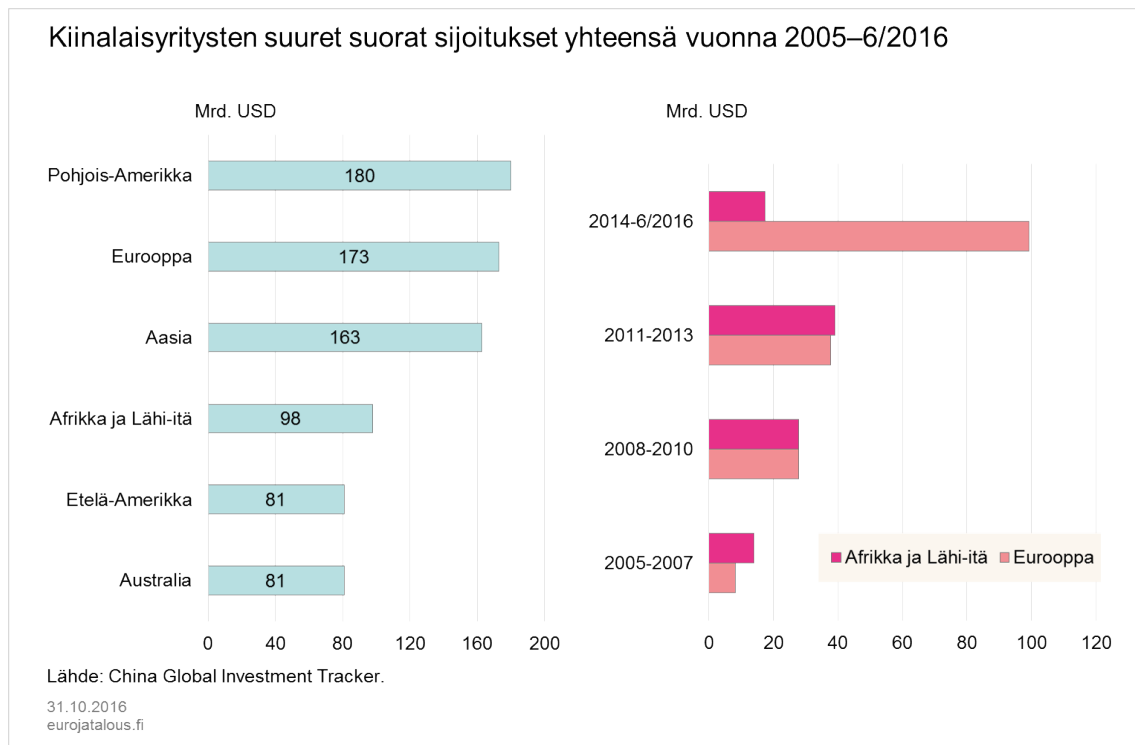

Kiinalaisyriytysten tekemät suorat sijoitukset maailmalla ovat kasvaneet viime vuosina hyvin nopeasti. Tämä trendi ei ole kuitenkaan ulottunut Afrikkaan, ja Kiinan suorien sijoitusten virrat mantereelle ovat parin viime vuoden aikana pikemminkin vähentyneet.

Vuoden 2012 lopussa Kiinan osuus suorien sijoitusten kannasta Afrikassa oli 3 %, mikä on huomattavasti pienempi kuin esimerkiksi Yhdysvaltojen, Ison-Britannian tai Ranskan, joilla kaikilla oli vajaan 10 % osuus (UNCTAD 2014).² Lopullisen kohdemaan identifiointi suorien sijoitusten tilastoissa on hyvin vaikeaa, erityisesti Kiinan kohdalla. Esimerkiksi Kiinan kauppaministeriön virallisissa tilastoissa suorien sijoitusten virta Afrikkaan oli 3,2 mrd. dollaria vuonna 2014, mikä on 6 % UNCTADin raportoimista Afrikan vastaanottamista 58 mrd. dollarin suorista sijoituksista.

Toisaalta China Global Investment Tracker -tietokannan³ mukaan suuria kiinalaissijoituksia tehtiin Afrikkaan samana vuonna 6 mrd. dollarin arvosta, mikä nostaisi Kiinan osuuden jo yli 10 prosenttiin.⁴

Kuvio 5.

Molemmat tilastot kuitenkin osoittavat, että Kiinan suorien sijoitusten maantieteellinen jakauma on muuttunut parin viime vuoden aikana ja painopiste on siirtynyt yhä enemmän Afrikasta kehittyneemmille markkinoille, kuten Eurooppaan (kuvio 5). Samoin sijoituskohteet ovat muuttuneet. Aiempina vuosina Kiinan sijoituksia Afrikkaan dominoivat suuret valtionyritykset, jotka investoivat lähinnä raaka-aineisiin ja infrastruktuuriin. Viime vuosina jo yli puolet Afrikkaan sijoittavista kiinalaisyrityksistä ovat olleet yksityisiä, ja investointeja tehdään yhä enemmän tehdastuotantoon ja palvelualoille sekä maihin, joissa ei ole merkittäviä luonnonvaroja (Pigato & Tang 2015).⁵ Kiinnostavaa on myös se, että pienemmät kiinalaisyritykset ovat Afrikassa ennen kaikkea tuottaakseen hyödykkeitä paikallisille markkinoille.

Niin ikään Kiinan myöntämät jättilainat Afrikkaan ovat olleet viime vuosina usein otsikoissa. Monissa tapauksissa lainat ovat kuitenkin jääneet kokonaan toteutumatta tai ovat lopulta toteutuessaan olleet huomattavasti alun perin uutisoitua pienempiä. Hwang & Brautigam (2016) ovat analysoineet toteutuneita lainoja ja laskevat Kiinan valtion, pankkien ja urakoitsijoiden Afrikan valtioille ja valtionyrityksille myöntämien lainojen vuosina 2000–2014 olleen yhteensä noin 90 mrd. dollaria,⁶ mikä on karkeasti arvioituna hieman vähemmän kuin Maailmanpankin lainananto mantereelle. Kiinan myöntämät lainat ovat erityisesti suuntautuneet infrastruktuurirakentamiseen. Kotimaista rahoitusta saaneiden projektien lisäksi kiinalaisrakennuttajat toteuttavat useita mm. Maailmanpankin ja Afrikan kehityspankin sekä

Afrikan valtioiden itse rahoittamia infrastruktuurihankkeita.

Talouskasvu Kiinassa hidastuu ja talouden rakennemuutos on kiihtynyt viime vuosina, mikä vaikuttaa myös Afrikan maihin. Vaikutukset ovat kuitenkin erilaisia eri maissa. Resurssirikkaat maat ovat kärsineet raaka-aineiden hinnanlaskusta ja Kiinan-viennin vähentymisestä. Toisaalta monet raaka-ainetuojat hyötyvät maailmanmarkkinahintojen laskusta. Työvoimakustannusten kasvu on siirtänyt jo kaikkein työvoimavaltaisinta tuotantoa pois Kiinasta, mikä tarjoaa uusia mahdollisuuksia afrikkalaiselle tuotannolle näiden hyödykkeiden markkinoilla. Tämä tekee työvoimavaltaisen tuotannon siirtämisen Afrikkaan ja paikallisen työvoiman työllistämisen aiempaa houkuttelevammaksi myös kiinalaisyrittäjille, mistä kuitenkin tähän mennessä on nähty vain muutamia esimerkkejä.

Lähteet:

Hwang, J & Brautigam, J.E.: How Chinese money is transforming Africa: It's not what you think. SAIS-CARI Policy Brief No. 11, huhtikuu 2016.

Pigato, M & Tang, W.: China and Africa: Expanding Economic Ties in an Evolving Global Context. World Bank Investing in Africa Forum, maaliskuu 2015

UNCTAD Bilateral FDI statistics 2014, huhtikuu 2014

Viitteet

1. Reilusti yli puolet Kiinan öljyntuonnista Afrikasta tulee Angolasta. Kiina tuo öljyä myös mm. Kongosta, Päiväntasaajan Guinesta ja Sudanista. ↑
2. UNCTADin kahdenväliset suorien sijoitusten tilastot ovat saatavilla tällä hetkellä vuoteen 2012 asti. ↑
3. China Global Investment Tracker (CGIT) on American Enterprise Instituten ja Heritage Foundationin kokoama tietokanta, joka kerää maittain ja toimialoittain kaikki julkisissa lähteissä ilmoitetut kiinalaisyriyten tekemät yli 100 milj. dollarin suorat sijoitukset. ↑
4. Niin ikään CGIT tietokannassa Afrikkaan on suuntautunut viime vuosina noin kymmenys kaikista Kiinan suorista sijoituksista (kuvio 5), kun kauppaministeriön tilastoissa osuus on 4 %. ↑
5. Sijoitukset ovat usein niin pieniä, etteivät ne sisälly esimerkiksi CGIT-tietokantaan. ↑
6. China Export-Import Bank on myöntänyt lainoja noin 60 mrd. dollarin arvosta ja China Development Bank 14 mrd. dollaria. Raportin yli 700 toteutuneesta lainasta 28 % on mennyt kuljetusalalle 20 % energia-alalle ja 10 % kaivannaisteollisuuteen. (Hwang & Brautigam 2016). ↑

Asiasanat

Afrikka, BOFIT, Kiina